

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

PRAWEM KADUKA

OJCZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

Ten nieczęsto już dziś używany frazeologizm oznacza 'bezprawnie'. W dawnej Polsce mianem KADUK określano 'prawo do spadku pozostawionego bez spadkobierców i bez testamentu (przysługujące zwykle panującemu lub państwu)', a także sam 'majątek pozostały po śmierci właściciela, który nie miał dziedziców i nie pozostawił testamentu'. Określenie KADUK było spolszczoną wersją łacińskiego terminu prawnego caducus 'bezpański po śmierci właściciela'. Jeśli coś przypadało komuś TYTUŁEM KADUKA czy KADUKIEM, nie oznaczało to wcale, że przypadało mu bezprawnie, a jedynie, że przypało mu to nie w drodze dziedziczenia. Rozpowszechnienie wyrażenia PRAWEM KADUKA w pejoratywnym znaczeniu 'bezprawnie' – jak pisze prof. Andrzej Bańkowski – „jest tworem demagogów marksistowskich, głoszących, jakoby w Polsce szlacheckiej majątki po zmarłych z reguły przywłaszczali sobie sąsiedzi” [ESJP, I, 606]. Jednak „prawa kadukowe były w Polsce XVI-XVIII w. tak ściśle obserwowane, że znacznie łatwiej było zagrabzić majątek sąsiada za jego życia niż po jego śmierci; ustawy sejmowe obligowały króla, by na początku każdego sejmku wszystkie szlacheckie dobra kadukowe podarował szlachcie, nie powiększając nimi królewszczyzn” [ib.].